

УРОК 2

Тема уроку: Прості й складні речовини (кисень, вода). Реакція розкладу, сполучення.

Сьогодні на уроці ви повинні повторити вивчені відомості про прості й складні речовини на прикладі кисню і води, удосконалити навички складання хімічних формул і рівнянь.

Перевірка домашнього завдання:

Вправа с. 12 № 1.

C – Карбон, $A_r(C)=12$; F – Флуор, $A_r(F)=19$; Ca – Кальцій, $A_r(Ca)=40$.

А тепер пригадайте:

- Що вивчає хімія?
- Що називають речовиною?
- Як ви розумієте поняття «молекула», «атом»?
- Дайте визначення йона.
- Що називають хімічною формулою?
- Що таке валентність? Як визначити валентність у бінарних сполуках?
- Назвіть правила складання хімічних формул бінарних сполук за валентністю.

Продовжуємо повторювати найважливіші хімічні поняття, які ви вивчили раніше.

1. Фізичні та хімічні явища.

До фізичних властивостей, завдяки яким ми можемо спостерігати **фізичні явища**, належать:

колір,
запах,
смак,
блиск,
густина,
електро - й теплопровідність,
температури плавлення й кипіння,
пластичність тощо.

Висновок: наявність цих ознак не змінює склад речовини.

А перетворення, під час яких відбувається руйнування одних речовин і утворення інших, називають **хімічними явищами, або хімічними реакціями**.

Увага! Завдання:

Оберіть, які з наведених явищ належать до хімічних, а які до фізичних:

- а) узимку вода в річці замерзає;
- б) зі скла виготовляють пляшки;
- в) скіпка горить у кисні;
- г) восени листя жовтіє;
- д) з розчину відфільтровують осад;
- е) запах освіжувача повітря швидко поширюється в приміщенні;
- ж) кавун скисає;
- з) іржавіє цвях.

Відповідь: хімічні – в, г, ж, з; фізичні – а, б, д, е.

2. Класифікація. Прості й складні речовини (<https://cutt.ly/rZ1MkE1>)

Прості речовини – це речовини, утворені атомами одного хімічного елемента.

Прості речовини поділяють на метали й неметали. До складу молекул деяких неметалічних речовин входять по два сполучені між собою атоми цих елементів. Наприклад, водень H_2 , кисень O_2 , азот N_2 .

Складні речовини – це речовини, утворені атомами двох або більше хімічних елементів.

Складні речовини поділяємо на класи: оксиди(E_mO_n), кислоти(H_nA , H_mEO_n), основи($Me(OH)_n$), солі(Me_nA_m).

Увага! Завдання:

Класифікуйте речовини, формули яких: P_2O_5 , Si , Na_2O , Al , H_2CO_3 , KCl , KOH , H_2SO_4 , I_2 , Zn , $Ca(OH)_2$, $MgCl_2$.

Відповідь: Прості: метали - Al , Zn ; неметали - Si , I_2 . Складні: оксиди - P_2O_5 , Na_2O ; основи - KOH , $Ca(OH)_2$; кислоти - H_2CO_3 , H_2SO_4 , солі - KCl , $MgCl_2$.

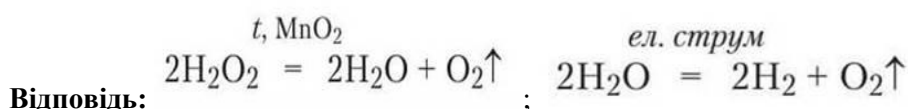
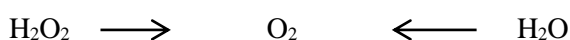
3. Проста речовина – кисень. Реакції розкладу. (<https://cutt.ly/3Z1MSPM>)

Кисень — проста газоподібна речовина, утворена елементом Оксигеном. Хімічна формула — O_2 , відносна молекулярна маса — 32. Малорозчинний у воді, за певних умов перетворюється на рідину блакитного кольору, а остання — на кристали синього кольору, подібні до льоду. Не має запаху й смаку.

У лабораторії кисень **добувають** за допомогою реакцій розкладу речовин, що містять Оксиген: гідроген пероксиду H_2O_2 ; калієвої чи натрієвої селітри (відповідно KNO_3 чи $NaNO_3$) тощо. У промисловості — дистиляцією повітря за відповідних температур і тиску та розкладом води під дією постійного електричного струму.

Реакції розкладу — реакції, під час яких утворюється дві або кілька простих чи складних речовин. Деякі реакції відбуваються за участю каталізаторів. Речовини, що прискорюють хімічні реакції, але не витрачаються, називають **каталізаторами**.

Увага! Завдання: Перетворіть схеми добування кисню на рівняння:

4. Хімічні властивості кисню. Реакції сполучення.

Вам уже відомо, що під час хімічних реакцій речовини зазнають певних змін. Такі властивості речовин називають **хімічними**. Ознайомимось з хімічними властивостями кисню (<https://cutt.ly/iZ1M49S>).

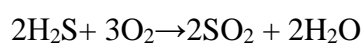
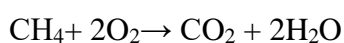
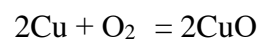
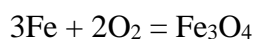
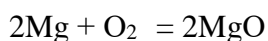
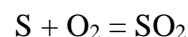
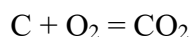
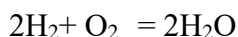
Кисень – один з найактивніших неметалів. Він вступає в безліч хімічних реакцій. Кисень під час нагрівання енергійно реагує з багатьма речовинами, при цьому виділяється теплота і світло. Це реакція горіння. Кисень може реагувати з багатьма неметалами, металами, а також складними речовинами. У кисні горять і такі речовини, які вважають

негорючими, наприклад залізо. Залізо горить з тріском, розкидаючи яскраві іскри. З киснем не сполучаються золото, срібло, платина.

Реакції взаємодії простих речовин металів і неметалів з киснем належать до реакцій сполучення. **Реакції сполучення** – це реакції, під час яких з двох або більше вихідних речовин утворюється одна складна речовина.

Увага! Завдання:

Запишіть реакції взаємодії кисню з воднем, вуглецем, сіркою, магнієм, залізом, міддю, метаном, гідроген сульфідом.

Обведіть букви, що стоять поряд із правильними твердженнями, і ви отримаєте зашифроване слово.

М Кисень – проста речовина

С Кисень не підтримує горіння.

О $\text{C} + \text{O}_2 = \text{CO}_2$ належить до реакції сполучення.

Л Продуктом реакції сполучення завжди є одна речовина.

А Тліюча скіпка, внесена в посудину з киснем, швидко гасне.

Н Горіння в повітрі відбувається більш інтенсивно, ніж у чистому кисні.

О В результаті згорання простих речовин утворюються оксиди.

Д Під час горіння складних речовин утворюються оксиди

Ц Окиснення – реакції взаємодії речовин з киснем.

І Оксиди – це складні речовини, що містять два елементи один з яких Оксиген з валентністю II.

! Формула карбон (IV) оксиду – CO_2 .

Відповідь: Молодці!

Складна речовина – вода.

Вода — найпоширеніша речовина й оксид на Землі. Займає майже 4/5 площі земної поверхні. Організм людини в основному складається з води (в ембріоні міститься 97 % води, тілі немовляти — 77 %, дорослої людини — 60-65 %). Вода є складовою гірських порід і мінералів. Вода — сполука Гідрогену з Оксигеном. Її формула — H_2O . Це одна з найпоширеніших речовин у природі; вона становить основу гідросфери. За звичайних умов вода — безбарвна рідина без запаху і смаку, яка кипить при 100 °С, замерзає при 0 °С і має густину 1 г/см³. Лід трохи легший за воду. Молекули води є досить стійкими.

Увага! Завдання:

- Запишіть формулу води і визначте валентність хімічних елементів в ній.
- До простих чи складних речовин належить вода ?
- Скільки води містить організм людини?
- Яка температура кипіння води?
- Розрахуйте відносну молекулярну масу води.
- Вода – оксид? Назвіть його.
- З яких простих речовин можна отримати воду? Запишіть відповідне рівняння реакції. Вкажіть тип реакції.

Відповідь: Формула води – H_2O , валентність Н(І) і О(ІІ).

- Вода – це складна речовина.
- Організм людини дорослої людини містить 60-65 %.
- Температура кипіння води – 100°C .
- Відносна молекулярна маса води -18.
- Вода – це гідроген оксид.
- Вода утворюється при взаємодії кисню з воднем. $2 \text{H}_2 + \text{O}_2 = 2 \text{H}_2\text{O}$ – реакція сполучення

Для рефлексії виконайте ігрову вправу (прості й складні речовини)

<https://cutt.ly/IZ9Qcje>

Домашнє завдання: § 1 с. 11 [повторити хімічні поняття: хімічні реакції, хімічне рівняння]; виконати вправу с. 12 № 2-4.